

Секція: Гроші, фінанси і кредит

Дубовик О.Ю.

професор кафедри фінансів

Баранова В.Г.

завідувач кафедри фінансів

Одеського національного економічного університету

м. Одеса, Україна

ПОДАТКОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Одним з основних і найпотужніших механізмів державного регулювання ринкової економіки є виважена бюджетно-податкова політика, націлена на забезпечення стабільного розвитку економіки, зайнятості населення та запобігання інфляції. Держава через такий інструмент як податки може суттєво впливати на розвиток виробництва, соціальну сферу, підтримувати пріоритетні галузі господарства.

Однак зміни у податковій системі, які відбуваються останнім часом, змушують замислитись про ефективність та доцільність обраного напрямку податкових реформ. Тому метою дослідження є моніторинг основних нововведень у податковому законодавстві, які сьогодні пропонуються урядовими органами, та узагальнене оцінювання очікуваних ефектів їх реалізації.

Фіскальний механізм є найважливішою функціональною підсистемою господарського механізму. І саме податкам відводиться головна роль – вони забезпечують більше 80 % бюджетних доходів. Держава розробляє різні форми реалізації податкових відносин, які націлені на досягнення певного результату. Через зміну окремих елементів податків (об'єктів оподаткування, бази, ставок, пільг і т. ін.) відбувається розширення сфери дії податкового механізму, який є сукупністю організаційно-правових норм, інструментів, важелів і методів управління оподаткуванням. У систему фінансових (податкових) відносин втягуються нові суб'єкти.

Останніми роками Україна йшла шляхом зменшення кількості податків. Якщо до прийняття Податкового кодексу в країні налічувалося понад 40 податків, зборів і обов'язкових платежів, то з 2011 року їх стало майже у два рази менше - 23. А реформа-2015 зменшила кількість податків до 12. Але ці заходи не призвели до зменшення податкового тиску на економіку і суб'єктів господарювання. Податкове навантаження для них як було так і залишилося на рівні 40 %.

Трансформація податкового механізму України продовжується і надалі. На сьогодні існують декілька проектів реформи податкової системи, які націлені насамперед на реалізацію фіскальної функції податків. Розглянемо законопроект Міністерства фінансів України, який, у перспективі, буде покладено в основу закону про держбюджет держави.

Податкова реформа, запропонована Міністерством фінансів України, містить чимало новел. Основна новація – введення однакових ставок на рівні 20% з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість (ПДВ) і єдиного соціального внеску [1].

Найболючішою пропозицією проекту податкової реформи Мінфіну (для Пенсійного фонду України) є зниження єдиного соціального внеску на фонд оплати праці підприємства до 20 % і об'єднання цього внеску з податком на доходи фізичних осіб, внаслідок чого ставка ПДФО становитиме теж 20 %. Адже реформа не повинна призвести до зниження соціальних стандартів і впроваджуватися за рахунок скорочення соціальних програм. За словами міністра соціальної політики України Павла Розенка, при реалізації цього положення проекту реформи дефіцитними стануть усі фонди соціального страхування. Дефіцит Пенсійного фонду складе 120 млрд. грн, Фонду соціального страхування – 9,37 млрд грн, Фонду страхування на випадок безробіття – 5,673 млрд. грн. [2]. І, як наслідок, держава повинна буде взяти на себе додатковий тягар – компенсувати дефіцит страхових фондів (своєчасну та у повному обсязі виплату пенсій, допомоги з безробіття, лікарняних тощо).

Незрозумілим залишається той факт – навіщо проводити зміни податків на фонд оплати праці, що вже раніше були закладені у законодавство у вигляді коефіцієнта 0,6 до ставки ЄСВ, які припускають практично таке ж зниження навантаження, яке закладено у чинний податковий механізм.

Найдискусійнішими також є зміни у спрощеній системі оподаткування підприємств. Наголошуючи на тому, що податкова реформа має бути комплексною та включати фундаментальні зміни в правилах та структурі оподаткування з тим, аби знайти правильний баланс між інтересами держави та бізнесу, запропоновано скасувати спрощену систему оподаткування для юридичних осіб. А для фізичних осіб-підприємців – скоротити річний обіг до 2 млн. грн. (це 78,5 тис. євро). Але ось у чому нонсенс: в Україні на спрощеній системі оподаткування можуть працювати суб'єкти малого бізнесу. У країнах же Євросоюзу мікро-, а не малим бізнесом вважається діяльність з оборотом 2 млн. євро на рік. Якщо наша країна у перспективі прагне увійти до складу ЄС, то і реформу законодавства потрібно проводити з урахуванням основних положень країн-членів.

При усуненні спеціального режиму оподаткування ПДВ для сільськогосподарських компаній серйозно постраждають невеликі сільгоспвиробники і найменше – трейдери, проти діяльності яких ці заходи спрямовані. В Європі досить великі дотації йдуть сільгоспвиробникам, яких в Україні вони не мають. В аграрному секторі настане системна криза: сільгоспвиробники втратять понад 19 млрд. грн. обігових коштів; відбудеться різке зменшення обсягів виробництва, особливо в області тваринництва – на 25-30 %, що призведе до закриття значної кількості підприємств і скорочення робочих місць на 60-100 тисяч чоловік; фонд заробітної плати у галузі знизиться більш ніж на 1,3 млрд. гривень. Втрати експорту продукції АПК складуть \$1,5-2 млрд. щороку. Тобто відбудеться втрата валютного виторгу, посилення тиску на курс національної валюти і поглиблення дефіциту торговельного балансу [3].

Податковий тиск посилюється не тільки на бізнес, а й на фізичних осіб. Збільшується податкове навантаження на власників нерухомості – ставку

податку пропонується підвищити з 2 до 3 %. З метою скасування соціальної нерівності пропонується заможних громадян оподатковувати більш високими податками на нерухомість і на транспортні засоби.

Так, одну з цілей податкової реформи – вона повинна бути якомога простіша та радикальніша – Мінфін у проекті майже реалізував. Але щодо інвестиційної привабливості країни, залучення іноземних інвестицій, приросту капіталу для інвестування та створення нових робочих місць в Україні – ця мета залишилася недосяжною.

Не знайшло також відображення вирішення найважчої проблеми української економіки – завищеного податкового навантаження, боротьби з тінню, розрахункового механізму митних цін і багато іншого, що хвилює представників реального сектору.

Податкова система має стимулювати конкурентоспроможність та економічне зростання за рахунок створення системних умов для всього середовища. Вважаємо, що важливою умовою реалізації змін у системі податкового механізму є також урахування неекономічних факторів: політичних, соціокультурних та ідеологічних, які є необхідною умовою для ефективного використання фіскальних засобів. Сподіваємось, що рік, який є у нашої країни до прийняття бюджету-2017, буде використано для конструктивних перетворень в українській податковій системі і економіці у цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Податкова реформа (проект). – Розроблено Національною радою реформ Міністерства фінансів України 04.09.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkr.com.ua/service/111/news/011215/01.pdf>.

2. Розенко: після податкової реформи всі соціальні фонди в Україні стануть збитковими. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovovidilo.ua/2015/11/27/novyna/suspilstvo>.

3. Що передбачає чергова податкова «реформа» від Мінфіну. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svobodaslova.in.ua/news/read/33064>.